

RIKOKSENTORJUNTANEUVOSTO
RÅDET FÖR BROTTSFÖREBYGGANDE

TAMPEREEN KAUPUNKI

TURVALLINEN HUOMINEN RAKENNETAAN TÄNÄÄN

Riksentorjuntaseminaari turvallisesta kaupunkiympäristöstä
ja syrjäytymisen ehkäisemisestä, loppuraportti

| 2012

1. seminaaripäivä

Saatesanat	3
Turvallinen arki on yhteistyön ja toiminnan tulos	4
Turvalliseen ympäristöön kannattaa sijoittaa ajoissa	6
Muotialan turvallisuuslähtöinen asemakaavoitus	8
Kaupunki elää 24/7 –sykkeellä – entä palvelut?	9
Lapsetkin haluavat vaikuttaa	11
Rikoksensorjuntaneuvoston turvaohjeet ikääntyneille	12
Työryhmä Häiriökäyttäytymisen ehkäiseminen	13
Työryhmä Turvallisuuskyselyjen testaus	15
 Hanketori	 17

2. seminaaripäivä

Nuoren koulutuksen hankkimista kannattaa tukea	18
Ankkuri – Aikamoinen prosessi ja myllytys!	20
Huolella – laaja-alaisen yhteistyön turvin	21
Kierrätä kaveri räätälöityjen palveluiden piiriin	22
Työryhmä Nuorten syrjäytyminen	23
Työryhmä Turvallisuusyhteistyö	25
Työryhmä Hankkeiden ja toiminnan tuloksellisuuden arviointi	26
Työryhmä Lähipoliisitoiminta	28
Ankkuri on Suomen ehdokas eurooppalaisessa rikoksensorjuntakilpailussa	30
Lopuksi: Tutkimustuloksista ja teoriasta käytännön esimerkkeihin	32

Tämä julkaisu tarjoaa näytteitä ja makupaloja rikoksentorjuntaneuvoston Tampereen kaupungin kanssa lokakuussa järjestämästä vuoden 2012 rikoksentorjuntaseminaarista. Seminaarin otsikko ”Turvallinen huominen rakennetaan tänään” viittasi päivien kahteen pääteemaan: Yhdyskuntien suunnittelu, rakentaminen ja muokkaaminen vaikuttavat siihen, miten turvallisia alueemme ovat ja miten turvallisiksi ne koemme. Lasten ja nuorten syrjäytymisen ehkäisy parantaa turvallisuuttamme vuosien ja vuosikymmenien tähtäimellä. Kummassakin tapauksessa on järkevintä toimia nyt eikä odottaa ongelmien syntymistä ja kärjistymistä.

Seminaarissa julkistettiin Suomen edustaja Euroopan rikoksentorjuntakilpailuun. Valituksi tuli Ankkuri-toiminta, joka puuttuu nuorten rikoskieriskien ja lähisuhdeväkivaltaan mahdollisimman aikaisessa vaiheessa. Ehdolla oli useita kiinnostavia hankkeita, ja Suomen valintaprosessi on saanut kansallisen kilpailun piirteitä. Onkin harkittu, että vastaava prosessi olisi ensi vuonna nimeltään rikoksentorjuntakilpailu.

Seminaari koettiin yleensä onnistuneeksi. Monet olivat tyytyväisiä erityisesti plenaarien rakenteeseen: perusteellista teoreettista ja empiiristä pääalustusta seurasi joukko hyvien käytäntöjen konkreettisia esityksiä. Saimme tietysti myös rakettavaa kritiikkiä ja toivomuksia tulevan varalle. Ne otamme parhaamme mukaan huomioon vuoden 2013 seminaarin valmisteluissa.

Rikoksentorjuntaneuvosto haluaa lämpimästi kiittää kaikkia seminaarin onnistumiseen myötävaikuttaneita: järjestäjiä, esiintyjiä, työryhmien vetäjiä, puheenvuorojen käyttäjiä, hanketorin näytteillepajia ja ylipäänsä kaikkia seminaarin osallistujia. Aivan erityinen kiitos kuuluu Tampereen kaupungille vieraanvaraisuudesta, hyvästä yhteistyöstä seminaarin suunnittelussa ja korvaamattomasta panoksesta sen käytännön toteuttamisessa.

Marita Ruohonen

rikoksentorjuntaneuvoston puheenjohtaja

Jukka-Pekka Takala

rikoksentorjuntaneuvoston pääsihteeri

Lisätietoa eri esityksistä ja teemoista on rikoksentorjuntaneuvoston verkkosivuilla
www.rikoksentorjunta.fi.

TURVALLINEN ARKI on yhteistyön ja toiminnan tulos

Rikoksentorjuntaneuvoston ja Tampereen kaupungin yhteistyönä järjestämä seminaari ”Turvallinen huominen rakennetaan tänään” pidettiin 3.-4.10.2012 Tampere-talolla. Seminaarin ensimmäisen päivän teemat painoutuivat turvallisuuden ja turvallisuuden tunteen lisäämiseen kaupunkisuunnittelun keinoin sekä rikosten ja häiriökäyttäytymisen ehkäisemiseen julkisilla paikoilla. Alustusten pitäjät käsittelivät turvallisuusteemaa sekä lasten ja nuorten että ikääntyneiden näkökulmasta.

Toisen seminaaripäivän teemana oli lasten ja nuorten syrjäytymisen ehkäiseminen. Päivän aikana kuultiin useita hankkeita ja hyviä käytäntöjä eri puolilta Suomea niin varhaisesta puuttumisesta kuin jo rikoksiin syyllistyneiden nuorten ja lasten kohtaami-

sesta. Seminaarin aikana yleisistunnoissa esille nostettujen teemojen käsittely jatkui vielä työryhmissä.

Seminaarissa oli mukana lähes 170 poliisin ja kolmannen sektorin toimijaa, rikoksentorjunnan yhdyshenkilöä, tutkijoita, turvallisuusvastaavia ja turvallisuussuunnitteluun osallistujia. Mukana oli myös sosiaali-, nuoriso-, koulu- ja päihdetyön asiantuntijoita erikokoisista kunnista ja isoista kaupungeista.

Turvallisuuden rakentaminen on jatkuvaa työtä

Tampereen apulaispormestari **Timo Hanhilahti** avasi seminaarin ja painotti, että turvallista huomista rakennetaan koko ajan, tänään, huomenna ja joka päivä. Turvallisuuden rakentaminen on jatkuvaa työtä

*”Turvallisuus on
ennen kaikkea tunne”*

Timo Hanhilahti

ja turvallisuus on ennen kaikkea tunne. Vaikka kansallisten uhritutkimuksien mukaan katuväkivalta on vähentynyt, on tilanne katuturvallisuusindeksillä mitattuna huonompi. Ja koska turvallisuus on Hanhilahden mukaan ennen kaikkea asukkaiden tunne, voivat yksittäiset tapahtumat sitä helposti heilauttaa. Tästä syystä hän toivoi, että media kiinnittäisi huomiota tiedottamisen tapoihin. Useammatkin seminaarin aiheet - syrjäytyminen ja nuorisorikollisuus -haastavat turvallisuutta ja turvallisuuden tunnetta ja siksi niiden syihin puuttuminen on olennaista.

Kokemusten jakaminen rikastuttaa

Turvallisuus rakentuu valinnoissa ja yhteistyössä, tuli esille myös rikosentorjuntaneuvoston puheenjohta-

jan ja Suomen Mielenterveysseuran toiminnanjohtajan **Marita Ruohosen** puheessa. Hän kiitti samalla Tampereen kaupunkia yhteistyöstä seminaarin järjestelyissä. Ruohonen totesi, että yksi seminaarin keskeinen anti on mahdollisuus kuulla esityksiä, mutta samalla oppia, jakaa ja vertailla kokemuksia hyvistä käytännöistä turvallisen kaupunkiympäristön luomiseksi ja hankkeista syrjäytymisen ehkäisemiseksi ja varhaiseksi puuttumiseksi. Hän toivotti osallistujat verkostoitumaan kaupungin järjestämään iltatilaisuuteen Kaupungintalolle ja vierailemaan hanketorille, jossa mm. järjestöt ja rikosentorjuntaneuvosto olivat vastaamassa kysymyksiin ja kertomassa toiminnastaan.

*”Turvallisuuden
rakentaminen on
jatkuvaa työtä”*

Marita Ruohonen

Bo Grönlund

Kuvien avulla Grönlund osoitti haasteellisia paikkoja ja toimivia ratkaisuja luonnollisen valvonnan lisäämiseksi.

TURVALLISEEN YMPÄRISTÖÖN kannattaa sijoittaa ajoissa

Kööpenhaminalainen arkkitehti **Bo Grönlund** esitteli turvallisen kaupunkiympäristön rakentamista esimerkein läheltä ja kaukaa. Hänen viestinsä yleisölle oli harvinaisen selvä: rikollisuutta voidaan vähentää ja turvallisuutta ja turvallisuuden tunnetta voidaan lisätä arkkitehtuurin ja kaupunkisuunnittelun keinoin. Näiden keinojen käyttö jo alueiden suunnitteluvaiheessa tulee edullisemmaksi kuin alueiden korjaaminen jälkikäteen, vaikka sekin on mahdollista.

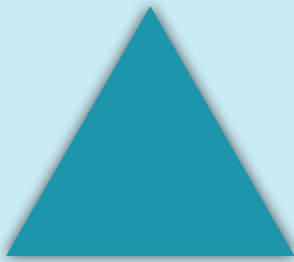
Hyviä tuloksia valinnoista

Grönlund vieritti päivän aikana yleisölle kuvakavalkadin Euroopasta ja Pohjoismaista. Kuvilla hän havainnollisti rakentamisessa tehtyjä virheitä ja korjausratkaisuja, joilla alueilla esiintynyttä rikollisuutta oli saatu vähennettyä ja turvallisuudentunnetta lisättyä. Grönlund totesikin, että turvallisuussuunnittelu ja rikosentorjunta ovat jo useissa maissa osa kaupunkisuunnittelua. Niin läheltä kuin Tukholmasta löytyy mm. uusi Hammarby Sjöstadin alue, jossa asukkaat viihtyvät, turvallisuudentunne on korkea ja rikollisuus vähäistä.

Grönlund iloitsi, että esimerkiksi Manchesterissa uusille asuinalueille on tehtävä turvallisuusarvio, ennen kuin alueen kaavoitukseen ja rakentamiseen heltiää lupa. Myös Hollannissa rakennettujen alueiden on täytettävä tietyt turvallisuusvaatimukset, osin vapaaehtoisen sertifiointin, osin uusien talojen rakennuslupa vaadittavan murtosuojausjauksen kautta. Grönlund korosti myös, että näistä valinnoista on seurannut hyviä tuloksia: alueilla, joissa molemmat vaatimukset ovat täyttyneet, asuntomurrot ovat vähentyneet 90 prosenttia.

Bo Grönlund näytti monille rikosentorjunta-ajattelua harrastaneille tutun ”rikoskolmion”. Kolmion kulmat kuvaavat rikoksen tapahtumisen edellytyksiä: (1) motivoitunut, potentiaalinen rikosentekijä kohtaa (2) rikoksen mahdollisen kohteen (henkilön tai esineen) (3) tilanteessa tai tilassa, josta puuttuu riittävä valvonta. Grönlundin mukaan rikollisuuden vähentäminen on vielä painottunut työskentelyyn potentiaalisten tekijöiden kanssa. Se ei ole riittävää. ”Lähiöiden jengiongelmia ratkaisemaan työllistettiin Tanskassa satoja ihmisiä, mutta ei ensimmäistäkään miettimään ympäristöön ja asuinalueisiin liittyviä

Rikoksen mahdollinen
kohde (henkilö tai esine)

Potentiaallinen,
motivoitunut
rikoksentekijä

Tila/tilanne,
josta puuttuu
riittävä valvonta

seikkoja”, pahoitteli Grönlund. Tekijöistä tulisi painopistettä siirtää kolmion kahteen muuhun kulmaan, asuinalueiden ja kaupunkisuunnittelun suuntaan ja mahdollisten kohteiden suojaamiseen. Näin voidaan estää otollisten rikoksentekopaikkojen syntymistä ja vaikuttaa tekijään epäsuorasti.

Luonnostaan syntyvä valvonta lisää myös yhteisöllisyyttä

Grönlund kaipasi sitä, että rakentamisen ja ympäristön suunnittelun keinoin lisättäisiin luonnollista valvontaa. Luonnollinen valvonta toteutuu helpoimmillaan silloin, kun ihmiset näkevät ikkunoistaan paikoille, joissa esimerkiksi autoja ja polkupyöriä säilytetään tai jotka ovat otollisia vahingontekojen kohteita. Paikat, jotka ovat piilossa ja ilman riittävää valaistusta, ovat houkuttelevia kohteita potentiaalisille rikoksentekijöille. Kun asukkaat viihtyvät pihallaan, ehkäisee se samalla myös rikoksia. Grönlund kannustikin asuinalueilla tapahtuvien aktiviteettien ja yhteisöllisyyden tukemiseen.

Hyvä näkyvyys, avoin ja viihtyisä ympäristö ja luonnostaan syntyvä sosiaalinen kontrolli ovat siis keinoja, joilla rikoksia ja vahingontekoja voidaan vähentää ja turvallisuuden tunnetta lisätä. Nämä ovat universaaleja periaatteita turvallisuuslähtöisessä kaupunkisuunnittelussa ja eri olosuhteissa näihin voidaan liittää myös muita rikosentorjunnan keinoja.

Periaatteiden soveltaminen rutiiniksi

Vaikka hyviä näyttöjä turvallisuustavoitteisen kaupunkisuunnittelun periaatteiden soveltamisesta onkin olemassa, peräänkuulutti Grönlund niiden tehokkaampaa ja järjestelmällistä soveltamista. Hän toivoi myös lisää tutkimusta niiden kustannus-hyöty-suhteesta. Tutkimuksella voitaisiin vakuuttaa kehittäjät ja hallintoihmiset ottamaan niiden soveltaminen osaksi rutiinitoimintoja. Grönlundin mukaan rikosentorjunnan näkökulmaa ei valitettavasti ole vielä kokonaisvaltaisesti sisällytetty kaupunkisuunnitteluun Suomessa, vaikka joitakin kokeiluja on ollut esi-

Yhteenvedon jälkeen Grönlund ohjasi kuulijat hakemaan lisätietoa.

CPTED – a short summary

Crime preventive urban planning principles:

- clear spatial character and responsibility - public and private
- populated public spaces
- overview in public spaces used for daily activities
- visibility of people to and from different kinds of spaces
- always seen and implemented in context

Crime preventive urban planning aspects and tools:

- The configuration of the movement network
- Spatial graduation public/private
- The use and design of fronts and backs
- Barriers, where necessary - but not overdone
- Location of functions - mixed use / separated use
- Density of the built environment

(Source: Danish Standards DS/NF 471)

More on <http://bo.gronlund.homepage.dk>
Also literature lists with working web links

<http://bo.gronlund.homepage.dk>

Ulla-Kirsikka Vainio

Pienet yksityiskohdat lisäävät niin viihtyisyyttä kuin turvallisuuttakin.

Muotialan TURVALLISUUSLÄHTÖINEN asemakaavoitus

Arkkitehti **Ulla-Kirsikka Vainio** kertoi Muotialasta, kaavoitusalueesta, jolla hän itse oli mukana toteuttamassa turvallisuustavoitteista yhdyskuntasuunnittelua ilman, että alueella olisi tarvinnut lähteä ratkaisemaan rikollisuusongelmia.

Oikeat ihmiset kohtasivat oikeaan aikaan

Muotialassa lähtökohdaksi otettiin ennaltaehkäisy. ”Halusimme kokeilla yhdessä turvallisuuslähtöisen yhdyskuntasuunnittelun periaatteiden toteuttamista Muotialassa. Hyvä yhteishenki ja yhteistyö poliisin ja muiden tahojen kanssa olivat avaintekijöitä”, summasi Vainio.

Muotialan kaupunginosassa tavoite oli ympäristön suunnittelulla ehkäistä rikoksia ja rikoksen pelkoa ja tämän tehtävän arkkitehti osasi tehokkaammin kuin poliisi. Vainion tehtävänä olikin suodattaa kaikki konkreettiset suunnitelmat turvallisuusajattelun läpi. Muotialaan ei haluttu hoitamattomia ”ei-kenenkään-maita” tai maanalaisia parkkihalleja. Turvallisuutta pyrittiin luomaan myös varmistamalla eri asumismuotojen riittävä sosiaalinen sekoittuminen ja väestöpohjan monimuotoisuus. Alueelle haluttiin selkeä toiminnallinen jäsentely ja mahdollisuudet erilaisten ihmisten osallistumismahdollisuuksille.

Yhteistilat pyörävarastoina

Vaikka ratkaisulla pyrittiin tietoisesti yhteisöllisyyden tukemiseen alueella, on se jäänyt Suomessa valitettavan usein haasteeksi. ”Vaikka lukuisat kokoontumis-

paikat ja viheralueet tuovat Muotialaan yhteisömaista tunnelmaa, olemme havainneet, että yhteisrakennukseen tulee harvoin porukkaa, toisin kuin Tanskassa ja Ruotsissa”, pahoitteli Vainio. Muotialassakin yhteinen tila toimii valitettavasti pyörävarastona.

Yleisö pyysi Vainiota esityksensä jälkeen pohtimaan myös sitä, miksi arkkitehdit eivät ole kiinnostuneita turvallisuussuunnittelusta. Vainio totesi, että vastaus saattaa olla hyvin käytännöllinen, sillä arkkitehtien palkkiot perustuvat kerrosneliöiden määrään – rakennusten välissä oleva tila ei ole kiinnostavaa, koska siitä maksetaan vähemmän tai ei lainkaan.

Haasteena yhteisöllisyys

Teeman käsittelyä jatkettiin vielä iltapäivän seminaariryhmässä, jota Grönlund veti yhdessä Ulla-Kirsikka Vainion kanssa. Työryhmässä katsottiin kuvia Muotialasta ja harjoitettiin osallistujien silmää havaitsemaan turvallisuutta lisääviä ja vähentäviä tekijöitä.

Työryhmässä keskusteltiin myös vilkkaasti niistä pienistä keinoista, joilla ihmiset saadaan viihtymään pihalla ja pitämään yhdessä alueestaan huolta. Grönlundin ja Vainion esitykset tarjosivat yleisölle tiiviin paketin teoriaa, käytännön haasteita ja ratkaisumahdollisuuksia. Esitykset antoivat eväitä myös sen pohtimiseen, millaisia mahdollisuuksia Suomessa on jatkossa juuri yhteisöllisyyden lisäämiselle. Jos suomalainen mentaliteetti on se, että yhteistilat muuttuvat pikkuhiljaa pyörävarastoiksi, asettaa se eittämättä haasteita esimerkiksi naapuriavun kehittäjille.

ASEMANLAPSET.FI

Nuoret ja kaupunkitila

Johanna Seppälä

Kaupunki elää 24/7-sykkeellä – entä PALVELUT?

Julkiset ja puolijulkiset tilat ovat muuttuneet, sanoi Aseman lapset ry:n toiminnanjohtaja **Johanna Seppälä**, joka pohti, mitä tilaa nuorilla on julkisissa tiloissa. Kauppakeskukset kasvavat ja muuttuvat kohta viihdekeskuksiksi. Liikenneyhteydet toimivat eivätkä nuoret ole enää sidoksissa kodin ja koulun välittömään lähialueeseen. Sosiaalisen median välityksellä tieto bileistä liikkuu valoa nopeammin ja saattaa hetkessä tyhjentää nuorisotilat.

Kaupunkitila ei voi olla nuorten baari, ja kannäminen ja rötöstely ovat oireita, jonka syyt ovat syvemällä, muistutti Seppälä. Aikuisilla on vastuu toimia ilman, että ovia suljetaan keneltäkään nuorelta. Seppälä haastoikin nuorisotoimen miettimään valtakun-

nallisesti vahvana elävää päihteiden nollatoleranssia. Suurimpaan osaan nuorisotiloista ei ole pääsyä päihtyneenä. Aikuisen pitää voida kieltää nuorilta alkoholinkäyttö muullakin kuin nollatoleranssilla: omalla asenteellaan, ohjaamalla nuoria kannustavalla tavalla eteenpäin ja laatimalla yhdessä nuorten kanssa toimintasäännöt.

Yhdessä olemme enemmän

Nuorten liikkuvuus on aiheuttanut haasteita palvelujärjestelmälle, sillä palveluita tuotetaan edelleen valtaosaa aikuisväestöä palvelevan virka-ajan syklissä. Julkiset palvelumme ovat säilyneet stabiileina, ja näihin haasteisiin Seppälä etsi alustuksessaan vastauksia. Hän

Johanna Seppälä

”Monimuotoinen, viihtyisä ja turvallinen kaupunki on sellainen, missä kaikkien olemassa olemisen oikeutus hyväksytään”

korosti, että nuoret eivät pidä julkisten tilojen valvontaa aina huonona asiana, vaan myös turvallisuuden tunnetta vahvistavana seikkana. Turvallisuutta nuorille tuo tavallisten aikuisten läsnäolo. Aikuisten, jotka kantavat vastuuta.

Walkers-Hubu bussit toimivat liikkuvina kahviloina, joista aikuiset jalkautuvat alueille. Bussi on raportoinut jo useammalta alueelta, että kirjastot kaipaavat tukea nuorten kohtaamiseen ja korttelin päässä oleva nuorisotalo voi ammottaa tyhjyyttään. Kasvatus- ja nuorisotalon työntekijöiden pitää näkyä entistä enemmän niissä tiloissa, joissa nuoret ovat, ja toimia yhteistyössä ja yhdessä nuorten kanssa. Yhdessä olemme enemmän, Seppälä painotti.

Rajoja rikkovaa yhteistyötä tarvitaan. *Walkers* on tiivistänyt yhteistyötä etenkin Kampin kauppakeskuksen kanssa – jalkautumista ja nuorten ohjaamista nuorisokahvilaan, mutta nyt myös työparitoimintaa vartijoiden kanssa. Kauppakeskuksenkin viesti on ollut positiivinen, sillä nuoret nähdään tasavertaisina kauppakeskuksien käyttäjinä ja tulevaisuuden asiakkaina. Myös Helsingin kirjasto jalkautuu syksyllä viikoksi Helsingin Kampissa, vanhalla linja-autoasemalla toimivalle *Walkers*-talolle. Yhdessä toimimisen hyödyt on tunnustettu.

Nuoruuden veteraanit kuuntelevat nuorten ääntä

Walkers tekee yhteistyötä viranomaisten, järjestöjen ja kaupallisten toimijoiden kanssa, mutta ei ole unohta-

nut ihan tavallisten aikuisten työpanoksen tärkeyttä. *Nuoruuden veteraanit* -kampanja on suunnattu aikuisille, jotka ovat itse selvinneet nuoruudestaan ja ovat valmiita kuuntelemaan nuorten ääntä.

Seppälä totesi, että nuorten ääntä kuullaan myös turvallisuuskävelyillä, joita *Bussi*-projektissa on toteutettu eri toiminta-alueilla. Turvallisuuskävelyillä nuoret voivat kertoa turvattomiksi kokemistaan paikoista ja kuvata ympäristöään. Tulokset käydään nuorten kanssa yhdessä läpi ja aloitteitakin on tehty esimerkiksi kaupunkisuunnitteluun ja rakennusvirastoon. Bussin työntekijät ovat vakuuttuneita, että nuoret kaipaavat sitä, että heitä kuullaan ja heidän mielipiteitään arvostetaan.

Monimuotoinen, viihtyisä ja turvallinen kaupunki on Seppälän mukaan sellainen, missä kaikkien olemassa olemisen oikeutus hyväksytään. Kaupungit on rakennettu kaiken ikäisille käyttäjille ja niistä muodostuu hyviä paikkoja ainoastaan, jos niiden asukkaat ja niissä kävijät kokevat ne hyviksi paikoiksi olla. Nuorten mukaan kaupunkitila on toimiva ja mukava silloin, kun siellä on turvallisia aikuisia.

Lapsetkin HALUAVAT VAIKUTTAA

Projektipäällikkö **Pia Tasanko** kertoi, että Vantaalla on aktiivisesti ponnisteltu lasten ja nuorten äänen kuulemiseksi ja lasten osallisuuden ja vaikutusvallan lisäämiseksi. Vuodesta 2008 kaupungissa on järjestetty Vaikuttaja-päiviä, jotka kokoavat yhteen lapsia ja nuoria kouluista, oppilaitoksista ja nuorisotiloilta, opettajia ja nuorisotyöntekijöitä sekä kaupungin viranhaltijoita ja päättäjiä. Lasten ja nuorten on saatava olla osa jotakin ja toimia osana jotakin. Ja vantaalaisina heidän tulisi saada äänensä kuuluville Vantaalla, painotti Tasanko.

Lapsi haluaa olla osallisena

Osallisuuden edistäminen on keino luoda edellytyksiä nuorten hyvinvoinnille ja sitä kautta tehdä vaikuttavaa ehkäisevää työtä lasten ja nuorten parissa. Lapset ja nuoret ovat itse asiassa valtava resurssi, sillä he ovat oman arkinsa parhaita asiantuntijoita, painotti Tasan-

Olla osa jotakin...
Toimia osana jotakin...
Kokea olevansa osa jotakin...

ko. Siksi heitä on hyvä kuulla palveluita ja tiloja suunniteltaessa. He tarjoavat oman näkökulmansa myös turvallisen ympäristön rakentamiseen.

Vuoden 2011 Vaikuttaja-päivillä teemana oli ympäristö ja arjen turvallisuus. Ennen päivää päiväkodit, koulut ja nuorisotilat saivat ennakkotehtävän, jossa lapset ja nuoret haastettiin pohtimaan teemaa. Lapset nimesivät huolenaiheikseen juuri lähiympäristön rauhattomuuden, häiriökäyttäytymisen, puutteet valaistuksessa ja ympäristön siisteydessä, turvattomat liikennejärjestelyt sekä koulupihojen ja koulujen parkkipaikkojen turvattomuuden. Nuorten huolenaiheet koottiin Vaikuttaja-päivän aikana aloitteiksi, joita koulun, oppilaitoksen tai nuorisotilan valitsevat edustajat esittelivät päivän päätteeksi kaupungin johdolle ja päättäjille.

Aikuisten on muutettava asenteitaan

Lapsen ja nuoren äänen kuuleminen ja huomiointi on joskus haasteellista ja vaatii aikuisilta aikaa ja asennemuutosta. Työtä tarvitaan ennen kaikkea yhteisen kielen löytämiseen ja vuorovaikutuksen lisäämiseen. Jotta muutos on todellista, aloitteet täytyy viedä tehokkaasti eteenpäin. Viime kädessä ehkäisevä työ on aina halvempaa kuin korjaava työ, muistutti Tasanko.

Pia Tasanko

Lisätietoja:

http://www.vantaa.fi/fi/nuorille/osallistu_ja_vaikuta/lasten_ja_nuorten_vantaa_-hanke

Mervi Sarimo

Rikoksentorjuntaneuvoston TURVAOHJEET IKÄÄNTYNEILLE

Ikääntyneisiin kohdistuvan rikollisuuden ehkäisy on ollut rikoksentorjuntaneuvoston toiminnan yksi painopiste. Viime syksynä neuvoston työryhmän selvityksessä ehdotettiin, että ikääntyvään väestöön ja heidän turvallisuustarpeisiinsa kiinnitetään huomiota myös rikosten ehkäisyn näkökulmasta. Neuvotteleva virkamies **Mervi Sarimo** rikoksentorjuntaneuvoston sihteeristöstä kertoi työryhmän ehdottaneen useita toimia ikääntyneiden turvallisuuden parantamiseksi ja ikääntyneisiin kohdistuvien rikosten vähentämiseksi. Työryhmä ehdotti myös seikkoja, jotka olisi hyvä ottaa huomioon paikallisessa toiminnassa kunnissa sekä sisäisen turvallisuuden ohjelmassa ikääntyneiden turvallisuutta kehitettäessä.

Yksi työryhmän konkreettisista ehdotuksista oli senioreille kohdennetut turvaohjeet, joilla lisättäisiin iäkkäiden valmiutta tunnistaa ja ehkäistä rikostilanteita. Seminaarissa oli jaossa painotuoreita Turvaohjeita senioreille -oppaita, joissa neuvotaan käytännönläheisesti, miten toimien voi itse vähentää rikoksen uhriksi joutumisen riskiä.

Oikea tieto ei synnytä turhaa huolta

Sarimo kertoi, että työryhmän luonnostelemista turvaohjeista oli pyydetty ennen julkaisemista kommentteja Vaasan Kokemuskertojilta, joista kaikki olivat yli

65-vuotiaita. Yhtenä huolenaiheena he mainitsivat, että pelko saattaisi lisääntyä tiedon myötä. Sarimo totesi, että ulkomailta on kokemuksia siitä, että ikääntyneet haluavat saada tietoa. Oikea tieto toimivista rikoksentorjunnan menetelmistä edesauttaa ehkäisemään rikoksia ja vähentämään turvattomuuden tunnetta.

Sarimo muistutti, että syytä paniikkiin ei ole. Poliisitilastojen ja kansallisten uhritutkimusten mukaan ikääntyneisiin kohdistuva väkivalta ja muu rikollisuus on harvinaista muuhun väestöön verrattuna. Rikoksia ikääntyneitä kohtaan kuitenkin esiintyy ja rikosuutisointi saattaa osaltaan lisätä turvattomuuden tunnetta. Julkisuudessa huomiota on kiinnitetty ainakin huijauksiin ja vanhusten asuntoihin pyrkimiseen tekaistuin perustein.

Ikääntyneet ovat hyvin heterogeeninen ryhmä ja tiedon saattaminen etenkin haavoittuvimmassa asemassa oleville asettaa erityisiä haasteita. Turvallisuustiedon välittäminen ikääntyneille edellyttää eri tahojen yhteistyötä. Sarimo totesi toiveena olevan, että oppaan avulla lähipoliisi, vanhusjärjestöt ja muut keskeiset tahot voisivat yhteistyössä jakaa turvallisuustietoa senioreille. Samalla olisi hyvä edistää ikääntyneiden mahdollisuuksia aktiiviseen toimintaan ja lisätä kumppanuuteen perustuvia toimintamuotoja.

Turvaohjeita senioreille -opas; Turvaohjeet on julkaistu tulostettavassa muodossa rikoksentorjuntaneuvoston verkkosivuilla www.rikoksentorjunta.fi.
Työryhmän selvitys: **Oikeusministeriön julkaisu 41/2011, selvityksiä ja ohjeita.**
OMSO 41/2011: Ikääntyneisiin kohdistuvat rikokset ja niiden ehkäiseminen (PDF, 98 sivua, 1,17Mt)

Poliisin ja ambulanssin vierailut ovat osa keskustan arkea.

Häiriökäyttäytymisen ehkäisyssä YHTEISTYÖ ON TÄRKEÄÄ

Tampereen kaupungin riskienhallintapäällikkö **Sampsa Hakulinen** johdatti kuulijat työryhmän aiheeseen toteamalla, että häiriökäyttäytyminen julkisessa tilassa on lähes kaikkien kaupunkien yhteinen ongelma. Se herättää paljon keskustelua sekä mediassa että kuntalaisissa.

Yleisesti häiriökäyttäytymisestä syytetään ns. laitapuolenkulkijoita. Paikallisten yrittäjien mielestä häiriökäyttäytyminen julkisessa tilassa haittaa liiketoimintaa. Yleinen mielipide mediassa on pääosin tuomitseva. Marginaaliryhmän ihmisarvon puolestapuhujiakin on osallistunut julkiseen keskusteluun mm. tuomitsemalla nimitykset ihmisroskista.

Hakulinen innoitti case-tapausten avulla yleisöä

pohtimaan syitä häiriökäyttäytymisen esiintymiseen juuri Tampereen keskustan tietyillä alueilla ja niiden ennaltaehkäisyn mahdollisuuksia.

Viranomaisten yhteistyöllä uusia toimintamalleja

Tampereen kaupungin Tilajaryhmän suunnittelu-
päällikkö **Maritta Närhi** muistutti, että Tampereen kaupungin keskustaa olohuoneenaan pitävät ihmiset tulevat hyvin heterogeenisistä ryhmistä eri vuorokauden aikoina. Kaikki keskustassa oleilevat henkilöt eivät suinkaan ole esimerkiksi asunnottomia. He eivät monesti koe myöskään omaa elämäntapaansa ongelmana tai esitä tarvitsevansa julkisesti tuotettavia palveluita.

Laitapuolen kulkijat ovat herättäneet keskustelua Tampereella.

Harri Nojonen

Häiriökäyttäytymistä aiheuttaneiden ihmisten taustoja on kaupungissa mietitty. Asiantuntijat ovat pohtineet myös sitä, voidaanko tiettyjen marginaaliryhmien julkisella paikalla kokoontumista rajoittaa ja voisiko sellainen ylipäättään tulla kysymykseen.

Närhi oli kuitenkin sitä mieltä, että julkisen tilan häiriökäyttäytymisen ainoa ratkaisu ei ole julkisten palvelujen lisääntyne tarjonta. Julkisessa tilassa esiintyvä häiriökäyttäytyminen on monisyinen ongelma, johon ei ole olemassa yhtä oikeaa ratkaisumallia. Närhi peräänkuuluttikin tehokkaampaa yhteistyötä eri viranomaisten välillä, räätälöityjä palveluita ja yhteistyömalleja sekä lisää tukea jalkautuvaan työhön.

Poliisin toimintaa ojaavat lait

Ylikomisario **Harri Nojonen** totesi, että poliisi lähes-tyy julkisessa tilassa esiintyvää häiriökäyttäytymistä lähtökohtaisesti lainsäädännöstä käsin; pääosin poliisilain, mutta myös aikaisempien kunnallisten jär-jestyssääntöjen tilalle säädetyn järjestyslain näkökul-masta.

Nojonen totesi myös heti alkuun, että valvonnan lisääminen ei ratkaise julkisen tilan häiriökäyttäyty-misen ongelmaa kuin hetkellisesti. Jos poliisivalvonta keskitetään esimerkiksi Keskustorille, voi juopottelu siirtyä tilapäisesti toisaalle.

Lainsäädännöllisesti julkisen tilan häiriökäyt-täytymisen valvonnassa poliisin rooli on hyvin selkeä. Keskustori, kävelykadut, puistot ja aukiot ovat julkista tilaa, jonka järjestyksenpidosta vastaa poliisi. Yleisen turvallisuuden ja järjestyksen ylläpitämiseksi häiriöi-tä aiheuttavat henkilöt kerätään siis tarvittaessa säi-

löön. Poliisin tehtäväkuvaan kuuluu lisäksi yleisesti käyttäytymisen valvonta. Nojonen totesi, että pelkän olemuksen perusteella puistossa notkuminen ei ole perusteltu syy joutua poliisin toimenpiteen kohteeksi. Vaikka kuntalaisten osallistaminen toimii tietyissä ti-lanteissa erinomaisena häiriökäyttäytymisen ehkäise-misen apuna, on kuitenkin muistettava, että keskustan ollessa julkista tilaa kuuluu sen järjestyksen valvonta poliisille kansalaispartioinnin sijaan. Nuorten koh-dalla vapaaehtoistyöllä ja kuntalaisten osallistamisella on kuitenkin iso rooli häiriökäyttäytymisen ehkäisys-sä. Tampereellahan vanhemmat on haastettu nuorten koulunpäättäjäisiin mukaan auttamaan valvonnassa.

Nojonen nosti puheenvuoronsa lopussa esille muutamia haasteita. Hän pohdiskeli, häiritsevätkö juhlinnasta jäävät roskat ja hulina enemmän kuin se, että puistot ammottaisivat tyhjyyttään ja kaupunkilai-set istuisivat kodeissaan eristyksissä muista. Häiriö-käyttäytymiseen liittyvien ongelmien muuttuminen onkin antanut uutta perspektiiviä. Nyt pohditaan sitä, olisiko viranomaisten tarkoituksenmukaisempaa olla kohtaamassa kansaa keskustassa silloin, kun tarve sitä vaatii.

Alustuksista ideointiin

Työryhmän tavoitteena oli herättää keskustelua julki-sen tilan hyväksytystä käytöstä sekä siihen liittyvistä käytettävyyden raja-aidoista ja niiden valvonnasta. Loppukeskustelussa syntyi yhteinen näkemys julkisen tilan häiriökäyttäytymisen ehkäisystä; viranomaisten on tehtävä yhteistyötä ja rakennettava yhteiset toimin-tamenetelmät.

☐ omistusasunto ☐ yksityinen vuokra-asunto ☐ kunnallinen vuokra-asunto
☐ asumisoikeusasunto ☐ muu

6. Missä määrin koet rikokset ja järjestyshäiriöt ongelmaksi asuinalueellasi?
☐ En lainkaan ☐ Hyvin pieniksi ☐ Melko pieniksi ☐ Melko suuriksi ☐ Hyvin suuriksi

7. Miten katuturvallisuus asuinalueellasi on mielestäsi muuttunut viimeisten 12 kuukauden aikana?
☐ Parantunut selvästi ☐ Parantunut jonkin verran ☐ Pysynyt samana ☐ Heikentynyt jonkin verran ☐ Heikentynyt selvästi

8. Oletko nähnyt tappelun tai pahoinpitelyn asuinalueellasi viimeksi kuluneiden 12 kuukauden aikana?
☐ En ole nähnyt ☐ Kerran ☐ Kaksi kertaa ☐ 3-4 kertaa ☐ Yli neljä kertaa

Asukkailla on mahdollisuus kertoa kokemuksistaan ja havainnoistaan omalta asuinalueeltaan

Vaasa ja Hyvinkää testasivat kunnallista turvallisuuskyselyä

Viranomaistilastoja täydentävät kyselyt

Hyvin onnistuneen turvallisuustyön lähtökohtana on aina alueen turvallisuustilanteen arviointi ja toimintaympäristön tarkastelu, totesi **Markus Alanko** rikosentorjuntaneuvostosta. Paikallisen ja seudullisen turvallisuussuunnittelun kehittyminen onkin lisännyt kiinnostusta paikallisten turvallisuustutkimuksien tekemiseen.

Toimintaympäristön kartoituksen yhdeksi työkaluksi on tarkoitettu rikosentorjuntaneuvoston valmisteleva turvallisuuskysely, jota tällä hetkellä testataan ja jonka tavoitteena on kerätä kattavat tiedot turvallisuustyön suunnittelun pohjaksi. Viranomaisten, kuten poliisin tilastoja täydentämään on hyvä käyttää asukkaille suunnattuja kyselytutkimuksia. Kyselyillä voidaan saada kokonaan uutta tietoa viranomaistietoja täydentämään. Kyselyt voivat auttaa myös jo olemassaolevan tiedon tehokkaammassa kohdentamisessa. Asukaskyselyiden avulla saadaan tietoa myös asukkaiden toivomista turvallisuustyön painopisteistä, painotti Alanko.

Rikoksentorjuntaneuvoston valmisteleva kyselytutkimus kartoittaa ihmisten kokemuksia mm. rikoksista, järjestyshäiriöistä, turvattomuudesta, rikosten uhriksi joutumisesta sekä onnettomuuksista ja tapaturmista. Kysely on mahdollista toteuttaa kaikille avoimena verkkokyselynä tai otokselle suunnattuna postikyselynä. Työryhmässä käsiteltiin molempien tiedonkeruutapojen hyviä puolia ja haasteita. Esille nousi myös ideoita molempien toteutustapojen yhdistämisestä. Työryhmä keskusteli vilkkaasti vaihtoehdoista ja pohti, voisiko avoimen verkkokyselyn lisäksi postikyselyn lähettää kohdennetusti ikääntyneille tai tietyn kaupunginosan asukkaille.

Työryhmän jäsenet vaihtoivat kokemuksia turvallisuuskyselyn pilotoinnista.

”Turvallisuuskyselyn voi toteuttaa esimerkiksi postikyselynä tai avoimena verkkokyselynä”

Kyselyt kannattaa hyödyntää ja raportoida hyvin

Vaasan kaupungin turvallisuuskoordinaattori **Seppo Mäenpää** esitteli Vaasan turvallisuuskyselyä.

Vaasassa kysely toteutettiin kaikille avoimena verkkokyselynä ja siihen oli mahdollista vastata suomen tai ruotsin kielellä. Kysely oli avoinna touko-kesäkuun vaihteesta elokuun alkuun. Kyselyyn vastasi yhteensä 676 henkilöä. Vaasassa on jo ehditty analysoida tuloksia ja miettiä, miten kyselyä voitaisiin pilotoinnin perusteella kehittää. Keskeisimmät kehitysehdotukset kohdistuvat tulosten analysoinnin helpottamiseen. Tähän päästään mm. vähentämällä avokysymysten määrä, mikä on mahdollista piloteista saatujen tietojen avulla. Työryhmä keskusteli myös tavasta, jolla Vaasassa on tiedotettu kyselystä. Heti alkuun kyselystä tiedotettiin radiossa ja pari päivää myöhemmin paikallislehdessä. Loppuvaiheessa keuhkailtiin myös sosiaalista mediaa.

Mäenpää korosti raportoinnin tärkeyttä. Tulokset pitää pystyä esittämään selkeästi, strukturoidusti ja riittävän tiiviisti. Mäenpää ehdottikin, että hyvä peruspaketti tuloksista tulisi tiivistää raportin 20 ensimmäiselle sivulle. Tämän jälkeen yksittäiset tulokset

on mahdollista esittää erikseen kullekin kaupungin viranomaisryhmälle.

Hyvinkään kaupungin turvallisuuspäällikkö **Yrjö Heimonen** kertoi, että myös Hyvinkäällä toteutettiin kysely. Koska vastauksia kerätään edelleen, ei tulosten analysointia ole vielä aloitettu. Hyvinkäällä kysely toteutettiin postikyselynä. Otos muodostui 1500 hyvinkääläisestä 15-75-vuotiaasta, joille lähetettiin kysely elokuun lopulla ja muistutuskirje syyskuussa. Vastauksia oli seminaarin alkuun mennessä tullut runsaat 600. Kyselyyn oli mahdollista vastata palauttamalla paperilomake palautuskuoreessa tai netin kautta lomakkeessa mukana olleilla henkilökohtaisilla tunnuksilla. Heimosen mukaan oli melko yllättävää, että noin 2/3 osaa vastaajista palautti paperilomakkeen.

Hanketori

Keskustelu kävi vilkkaana kahvitaukojen aikana.

Hanketorilla eri järjestöt ja muut tahot esittelivät toimintaansa.

Mikko Aaltonen

Nuoren koulutuksen hankkimista kannattaa tukea

Toisen seminaaripäivän teema oli lasten ja nuorten syrjäytymisen ehkäisy. Päivän avasi Oikeuspoliittiselta tutkimuslaitokselta tutkija **Mikko Aaltonen**, joka rekisteritutkimuksen valossa tarkasteli koulupudokkuutta ja työttömyyttä rikollisuuden taustatekijöinä. Hän pohti myös, mitä tulokset kertovat syrjäytymisen ja rikollisuuden ehkäisemisen mahdollisuuksista.

Syitä, seurauksia vai kasaantuvaa huono-osaisuutta?

Aluksi Aaltonen problematisoi syrjäytymisen käsitettä, johon saatetaan liittää työttömyyttä, pienituloisuutta, köyhyyttä, asunnottomuutta, velkaantumista, päihteidenkäyttöä, mielenterveysongelmia ja heikkoa terveyttä. Syrjäytymiseen liitetään joskus myös yhteiskunnan ulkopuolisuuutta, poliittista osallistumattomuutta ja yksinäisyyttä. Myös rikollisuus mielletään usein osaksi syrjäytymistä. Kriminologisen teorian valossa rikollisuus voidaan ymmärtää joko työttömyyden ja koulupudokkuuden syyksi tai seuraukseksi, kolmannen tekijän, kuten persoonallisuuden tai

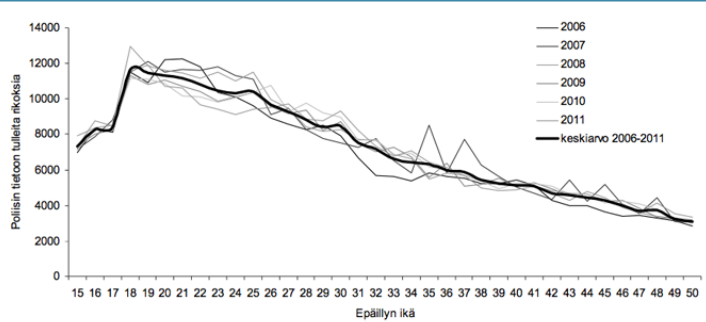
itsekontrollin puuttumisen aikaansaamaksi valikoitumiseksi tai ”kasaantuvaksi huono-osaisuudeksi”, johon Aaltonen itse oli viehättynyt.

Vaikka Aaltosen aineistot osoittavatkin, että pelkän peruskoulun käyneet ja pitkään työttömänä olleet ovat vahvasti ylliedustettuina rikoksentehtävien joukossa, on muistettava, että suurin osa heikossa asemassa olevista ei syöllisty rikoksiin. Riippumatta siitä, onko syrjäytyminen yksi rikollisuuden syy, on selvää, että koulutuksesta ja työelämästä syrjäytyneet tekevät huomattavasti muuta väestöä enemmän kaikkia Aaltosen tutkimuksessa tarkasteltuja rikoksia. Yhdeksi syyksi siihen, että hänen tutkimuksessaan löydetty yhteys on totuttua vahvempi, Aaltonen pitää sitä, että rekisteriaineisto edustaa väestöä erittäin hyvin ja vakavimmin syrjäytyneet henkilöt ovat mukana (toisin kuin kyselytutkimuksissa yleensä). Aaltonen totesi, että myös vakavan väkivallan uhrin ovat valikoituneita.

Aaltonen myös problematisoi tuloksia kiinnostavasti ja totesi, että vahvemmillä tutkimusasetelmilla työttömyyden yhteys rikollisuuteen ei ole enää yhtä selvä. Hän painotti myös, että työttömyyden ja koulupu-

Ikä-rikoskäyrä

Selvitettyihin rikoksiin syylliseksi epäillyt 2006-2011

Lähde: Tilastokeskus, Polisin tietoon tullut rikollisuus

Ikärikoskäyrä

dokkuuden ja rikollisuuden välinen korrelaatio ei todista kausaliteettia. Rekisteriaineistojen suurimmaksi ongelmaksi kriminologisen tutkimuksen kannalta hän mainitsikin sen, että esimerkiksi yksilöominaisuuksia, kuten kognitiivisia kykyjä, persoonallisuutta tai impulsiivisuutta ei voida mitata. Toisaalta ongelmana on myös se, ettei piilorikollisuutta voida tutkia. Siksi tarvittaisiin vahvempia tutkimusasetelmia.

Ehkäiseminen on mahdollista

Esityksensä lopuksi Aaltonen asettui käytännön työntekijöiden näkökulmaan ja mietti, mitä syrjäytymisen liitettyjen ongelmien, erityisesti työttömyyden, koulupudokkuuden ja rikollisuuden ehkäisemiseksi pitäisi tehdä. Hän totesi, että vahvaa näyttöä yksittäisten ohjelmien vaikuttavuudesta löytyy lähinnä Yhdysvalloista Campbell collaborationin tekemistä meta-analyyseista koulupudokkuuden ehkäisyohjelmista, mentorointiohjelmista ja perhevalmennuksesta. Monet näistä keinoista ovat kuitenkin jo käytössä Suomessa ”universaaleina” palveluina, kuten neuvola, terveydenhuolto ja koulutus.

Aaltonen nosti kuulijoille monia haasteita pohdittavaksi. Vaikka tutkimusten perusteella on selvää, että vanhempien matala koulutus ja köyhyys lisäävät lasten rikollisuuden riskiä, niin toisaalta lapsuuden huono-osaisuus selittää kuitenkin vain osan koulupudokkuuden vaikutuksesta. Lisäksi hän totesi, että vaikka näyttöä hyvinvointivaltion palveluiden heiken-

tymisestä 1990-luvun laman jälkeen onkin, ei kuitenkaan ole selvää näyttöä siitä, onko tämä vaikuttanut rikollisuuden määrään.

Yksilöominaisuudet ja varhaiset riskitekijät ovat tärkeitä, mutta eivät pysty selittämään rikosuralla tapahtuvia muutoksia. Kriminologit Sampson ja Laub ovat etsineet käännekohtia, jotka elämässä saavat yksilöt lopettamaan rikoksien tekemisen. Uusi työpaikka ja parisuhde näyttäisivät olevan keskeisiä mekanismeja tässä luopumisessa. Aaltosen esitteli kuitenkin myös toisen näkemyksen uran lopettamiselle, ja tässä kognitiivinen muutos eli motivaatio syntyy ensin ja vasta sitten kiinnittyminen rikoksettomaan elämään.

Lisää tutkimusta tarvitaan

Aaltonen asetti aivan lopuksi toiveita myös jatkotutkimukselle, jonka hän toivoi löytävän vastauksia siihen, mitkä riskitekijöistä ovat todellisia syitä (joihin vaikuttamalla voidaan vähentää rikollisuutta) ja mitkä tekijät ovat pelkkiä korrelaatteja tai seurauksia. Hän peräänkuulutti monitieteistä tutkimusotetta, jotta valikoitumisprosessit saataisiin tarkemmin esiin. Hän toivoi myös työvoimapolitiittisten uudistusten rikosvaikutusten arviointia.

Johtopäätöksenä hän totesi, että koulupudokkuuden ehkäisy on tärkeää ja samalla tulisi pohtia universaalien (kaikkiin kohdistettavien) ja kohdennettujen (riskiryhmiin tai valikoituihin yksilöihin kohdistettavien) politiikkaohjelmien mahdollisuuksia. Aktivointitoimet näyttäivät vähentäneen nuorisoriikollisuutta sekä Tanskassa että Suomessa, mutta samalla on kuitenkin mahdollista, että työmarkkinatuen saamiseen liittyvät rajoitteet syrjäyttävät ongelmallisimman ryhmän yhä vahvemmin.

Sampson ja Laub etsivät käännekohtia rikoksiin syyllistyneiden elämästä, jotka saivat heidät luopumaan rikollisen ”uraltaan”. Tutkimuksellaan he saivat Tukholman Kriminologian palkinnon vuonna 2011.

<http://tinyurl.com/cames43>

Linkki:

<http://www.campbellcollaboration.org/>

Sirkku Nurmi

ANKKURI - Aikamoinen prosessi ja myllytys!

Vanhempi konstaapeli **Sirkku Nurmi** Kanta-Hämeen poliisilaitokselta kertoi, että Ankkurin toiminta käynnistyy, kun alle 18-vuotiaan ensikertalaisen tai alle 15-vuotiaan nuoren tekemä rikos tulee poliisin tietoon. Ankkuri-tiimi tapaa nuoren yhdessä vanhempiensa kanssa. Tapaamisia on vähintään yksi ja tarvittaessa useamminkin. Tiimi tekee nuoren tilanteesta alkuselvityksen ja selvittää mahdollisen jatko-ohjauksen tarpeen. Se voi nuoren tilanteesta riippuen olla lastensuojelun, sosiaalityön, perhetyön, sovittelun, etsivän nuorisotyön tai 3. sektorin palveluja.

Ankkurin tavoitteena on pysäyttää nuori ja estää lasten ja nuorten rikoskierre, auttaa nuoria pois syrjäytymiseen johtavilta urilta ja edistää heidän kiinnittymistään yhteiskuntaan. Sirkku Nurmi totesi, että varsin usein apua tarvitsisivat myös vanhemmat, joilta vanhemmuus on hukassa.

Nopea ja tehokas puuttuminen on avain

Ankkuri-toiminnan ehdottomana etuna Nurmi piti sen tehokasta ja nopeaa puuttumista, joka edellyttää toimivaa sidosryhmäyhteistyötä. Ankkurin rikkaus on myös sen moniammatillisuus, koska tiimin jäseninä ovat poliisi, sosiaalityöntekijä, sairaanhoitaja ja nuorisotyöntekijä. Tärkeä on puuttua jo alle 15 -vuotiaiden tekemiin pieniinkin näpistyksiin: tämä havahduttaa lapsen ja nuoren.

Ankkuri-hankkeen toiminnasta on tehty arviointia ja vain 5-6 % hankkeen piiriin päätyneistä nuorista näyttäisi uusineen rikoksen. Nurmi oli vakuuttunut, että varhainen puuttuminen ehkäisee tehokkaasti rikosten uusimista ja syrjäytymistä. Lisäksi nuoren tilanne kartoitetaan tiimissä kokonaisvaltaisesti, joten asiakkaat saavat nopeasti moniammatillista ja oikeaa apua. Tapaamisia järjestetään nuoren kohdalla tarpeen mukaan. Viranomaisten näkökulmasta Ankkuri tehostaa yhteistyötä ja yhteistyökäytäntöjä ja vähentää kuntien ja kaupunkien sosiaalitoimen sekä terveydenhuollon työtaakkaa.

Ankkuritoiminnan hyödyt

- Tehokasta ja nopeaa puuttumista
- Toimivaa sidosryhmäyhteistyötä
- Ehkäisee tehokkaasti rikosten uusimista
- Ehkäisee syrjäytymistä
- Asiakkaat saavat nopeasti moniammatillista apua
- Tehostaa yhteistyötä ja yhteistyökäytäntöjä
- Vähentää kuntien ja kaupunkien sosiaalitoimen sekä terveydenhuollon työtaakkaa

Linkki:

www.sosiaalikehitys.com/uploads/Ankkuritoiminta.pdf

HUOLELLA – laaja-alaisen yhteistyön turvin

Tiina-Liisa Vehkalahti

Nuoret tarvitsevat aikuisen läsnäoloa

Johtava koordinaattori **Tiina-Liisa Vehkalahti** Tampereelta esitteli nuorille suunnattua Huolella-hanketta, jonka taustalla oli viranomaisten, järjestöjen ja kaupunkilaisten huoli nuorista ja heidän päihteiden käytöstään. Aika ajoin ja erityisesti juhlapäivinä tämän huolen olivat havainneet niin järjestöt kuin viranomaiset. Samalla tamperelaiset totesivat, ettei ratkaisuja löydy kuin laajan yhteistyön turvin.

Värikkäässä ja yleisöä haastavassa esityksessään Vehkalahti kannusti kuulijoita katsomaan peiliin ja miettimään omia alkoholinkäyttötapojaan. Lisäksi hän painotti, että aikuisille kohdennetussa ehkäisevässä työssä korostetaan usein terveyshaittoja ja riskitekoja, joka ei pure tässä ja nyt eläviin nuoriin. Nuorten parissa ehkäisevää päihdetyötä on tehtävä nuorten tarpeita kuunnellen. Päihteistä ei välttämättä puhuta lainkaan vaan keskitytään nuorten kokonaisvaltaiseen elämänhallinnan rakentamiseen.

Tietoa valintoihin ja turvallista juhlintaa

Vehkalahti painotti, että kaikilla nuorilla tulee olla oikeus saada päihteistä pätevää ja väärentämätöntä tietoa, jonka perusteella he kykenevät harkitsemaan omia valintojaan. Hanke tähtää tavoitteeseensa järjestämällä koulutuksia päihdetietoudesta ja nuorten kohtaamisesta lasten ja nuorten parissa toimiville. Hankkeessa korostetaan myös nuorten osallisuutta ja nuorten näkökulman esiin tuomista päihdekysy-

myksissä tekemällä kouluyhteistyötä. Hanke järjestää myös ehkäisevää päihdetiedotusta nuorille.

Tiina Vehkalahti halusi herätellä myös vanhempia. Huolella-hankkeessa vanhempia muistutetaan, että aika ajoin on syytä tarkistaa, missä ja kenen kanssa lapsi viettää aikaansa. Tärkeää on olla itse ajokunnossa, kun lapsi on ulkona ”juhlimassa”. Hanke on lähettänyt jalkautumishaasteen kolmannelle sektorille, kaupungin eri yksiköille, koulujen vanhempainyhdistyksille, vanhemmille ja kaikille aikuisille ja muistuttaa, että koulujen päättymisbileet tarvitsevat aikuisten läsnäoloa. Ilman laaja-alaista yhteistyötä tehtävästä ei selvitä, ja tämä yhteistyö on osa perustyötä, muistutti Vehkalahti.

Yövuoro p

Koulujen päättäjäpäivänä jalkautuu nuorten pariin myös Yövuoro, joka on päivittänyt Tampereen kaduilla juhlapäivinä vuodesta 2008. Kahden hengen partiot kohtaavat nuoria kaupungilla ja Pyrykatualueella, johon perinteisesti kokoontuu tuhansia nuoria illoittain.

Yövuorossa päivystää Nuorisopalveluiden ja Tampereen seurakuntien yhteistyönä sekä joukko vapaaehtoisia. Ryhmä tekee yhteistyötä poliisin sekä muiden toimijoiden kanssa.

Tällä tilaisuudella nähtiin rauhallista, mutta ilmeisen lämmentä menoa taas vilkkaat kadut, kertoi Yövuorosta vastaava Nuorisopalveluiden erityisnuorisoyhteistyön Mervi Tammela.

Viimeksi Yövuoro partioi vapunäytöksellä.

Ilta oli melko kireä ja rauhallinen. Joudumme hälyttämään kymmeniä ambulansseja. Hei-toa vastavilla muurilla oli alkoholin ylennyksellä tai lääkityksellä aiheutunut sekavuus. Muutamilla sosiaalipalveluiden selviämisen viedyt nuoret puhallettiin jopa kahden promillen humalalla, kertoo Nuorisopalveluiden erityisnuorisoyhteistyön Lilla Haapakoski.

Vappuna päivysti myös vapaaehtoisryhmä Hamid Nobari, joka on ollut mukana Yövuorossa neljän vuorokauden. Hän toivoi vappuna auttaa erityisesti kaupungilla liikkuvia maahanmuuttajamaisia.

Hiljaa auttaa kaikkiä nuoria, kokenut mies, joka aikoo jatkamaan pu-

Päihteet kuuluvat monen nuoren päättäjäpäivään

Niclas Risku ja Jonas Ehrman

Kierrätä kaveri rätälöityjen palveluiden piiriin

Niclas Risku ja Jonas Ehrman esittelivät Vaasan seudulla toimivan Föregångarna-resurssikeskuksen etsivää nuorisotyötä. He tavoittavat nuoria, joilla on vaikeuksia saada koulu päätökseen tai päästä elämässä eteenpäin. Resurssikeskuksen työntekijät käyvät säännöllisesti ”muistuttamassa ole-massaolostaan” kouluissa: he tapaavat kaikki peruskoulun 9-luokkalaiset tavoitteenaan se, että kukaan ei lähde peruskoulusta tietämättä hankkeesta. Uudelleen nuoria tavataan toisen asteen 1. ja 3. luokalla. Riskun ja Ehrmanin kokemuksen mukaan nämä ovat erityisen tärkeitä ajankohtia. Yhteistyötä resurssikeskus tekee myös varuskuntien kanssa: yhteistyö toimii niin hyvin, että varusmiespalveluksesta kotiutettu ohjataan heti palvelujen piiriin. Hankkeen sloganina onkin hauskaasti ”kierrätä kaveri”, joka viittaa siihen, että jokainen nuori ohjataan eteenpäin saamaan juuri hänelle kuuluvaa tukea.

Kohti työelämää ja tulevaisuutta joustavasti

Hankkeessa keskitytään nuoren tulevaisuuteen. Nuorta rohkaistaan etsimään työtä, tekemistä, opiskelupaikkoja tai muita ratkaisuja, jotka edistävät hänen hyvinvointiaan ja kehitystä. Hanke toimii ratkaisu- ja

yksilökeskeisesti ja pyrkii vähentämään työttömien, vaikeasti työllistyvien ja pitkäaikaistyöttömien määrää, estämään opintojen keskeytymistä, sosiaalista syrjäytymistä ja marginalisoitumista. Riski ja Ehrman painottivat, että hukassa olevat ja kadonneet pyritään poimimaan ajoissa, ennen kuin he hukkuvat kokonaan ja putoavat tukien ja sosiaaliturvan piiristä. Resurssikeskus on tehnyt sopimuksia koulujen kanssa, jotta he saavat tiedon näistä nuorista.

Tie työelämään ei ole kaikkien nuorien kohdalla samanlainen. Resurssikeskuksesta vain pieni osa menee suoraan työelämään (13 %), osa lähtee opiskelemaan (43 %) ja osa nuorten työpajalle (27 %). Ainoastaan 1-3 % kieltäytyy kokonaan resurssikeskuksen tarjoamista palveluista. Keskuksen tarjoama polku on aina rakennettu yksittäisen nuoren tarpeiden mukaan.

Yhteistyössä voimaa!

Vaasan seudulla toimivan moniammatillisen verkoston jäseninä ovat mm. kunta, koulu, sosiaalivirasto, TE toimisto ja poliisi. Risku ja Ehrman totesivat lopuksi, että verkoston toiminnan mahdollistaa viranomaisten välinen hyvä yhteistyö ja kunnan sekä kaikkien muiden toimijoiden sitoutuminen!

Kuva: Heidi Haapanen

Jokaisella nuorella on YKSILÖLLISET TARPEET

Nuorten syrjäytymistä käsittelevässä työryhmässä osallistujat kuulivat aluksi Aseman Lapset ry:n projektipäällikkö **Heikki Turkkaa** Walkers-Hubu-bussi projektista. Hän kertoi elävien esimerkkien kautta, kuinka tärkeää nuorten syrjäytymisen ehkäisemisestä puhuttaessa on muistaa, että jokaisen nuoren polku on ainutkertainen. Jokaiselle nuorelle tarvitaan omat tukitoimenpiteet myös hänen tilanteensa korjaamiseksi.

Turkka kritisoi sitä, että liian helpolla viranomaiset torjuvat ”normaalista poikkeavat” mahdollisuudet. Hän kertoi, kuinka sinnikkäällä toiminnalla – ja pienellä painostuksella – voidaan löytää yksittäisen nuoren kannalta mielekkäitä polkuja ja toimivia ratkaisuja. Syrjäytymisen hiljaisiin signaaleihin pitää reagoida nopeasti ja kartoittaa yksilölliset polut. Hän muistutti yleisöä myös siitä, että nuoren ”poikkeava” teko ja lainvastainen tai ei-toivottava käyttäytyminen tulee aina nähdä avunpyyntönä. Syrjäytymisen ehkäisyn kannalta keskeistä on nähdä jokaisen nuoren yksilöl-

liset tarpeet ja vahvuudet. Nimenomaan vahvuuksien varaan kannattaa rakentaa.

Hoitamattomuudesta kauaskantoiset seuraukset

Kidutettujen kuntoutuskeskuksen KITU –lasten toiminnasta kertoi projektipäällikkö **Elina Hakkarainen** Helsingin Diakonissalaitoksesta. Toiminnan kohteena

Heikki Turkka

Elina Hakkarainen

Tua Heimonen

Johanna Seppälä toimi
työryhmän puheenjohtajana.

ovat ne lapset, jotka yleensä putoavat muiden palveluiden väliin. Vaikka näiden lasten määrä on melko pieni, on kidutuksen kohteena olemisesta tai sen näkemisestä aiheutunut heille traumaattisia ja pitkäaikaisia haittoja, jotka voivat tulla esiin myös myöhemässä vaiheessa kotoutumista.

Vuonna 2010 tehdyn selvityksen perusteella Suomessa 1/3 saapuvista turvapaikanhakijalapsista tarvitsee erityistä hoitoa traumaattisiin kokemuksiin. Vuonna 2009 määrä oli vajaa 1000 nuorta ja näistä vain 1/3 osa saa hoitoa. Tällä hetkellä KITU-lasten hankkeelle on varattu rahoitusta vain tämän kolmannen vuodeen loppuun saakka. Kuitenkin inhimilliset velvoitteet että kansainväliset sopimukset velvoittavat toiminnan jatkamista. Erityisesti siksi, että haasteet kertautuvat ja oireet voivat pahentua, jos niitä ei hoideta. Haasteeksi muodostuvatkin juuri hoitamatta jääneet lapset, joilla on taustalla usein hyvin äärimmäisiä väkivaltakokemuksia; osa heistä on ollut uhreja, osa pakotettu väkivallalla väkivaltaisiin tekoihin. Osa on joutunut todistamaan esimerkiksi vanhempinsa kohdistunutta väkivaltaa. Hoitamatta jätetyt lapset oireilevat koulussa joko itsetuhoisuudella tai häiriökäyttäytymisellä ja inhimillisen kärsimyksen määrä on suuri.

Luotsi ei leimaa

Nuorisosihteeri **Tua Heimonen** kertoi 12–15-vuotiaille yläasteikäisille nuorille tarkoitettusta Luotsi-

hankkeesta, jota toteuttaa nuorisoasiainkeskus, sosiaalivirasto ja terveystakeskus. Heimonen totesi aluksi, että kuunneltuaan seminaarin muut esitelmät hän sijoittaisi Luotsi-hankkeen matalan kynnyksen varhaiseksi puuttumiseksi. Heidän kohderyhmäänsä kuuluvat lapset, jotka useimmiten ovat vielä koulussa ja joille osallistuminen hankkeeseen perustuu nimenomaan vapaaehtoisuuteen. Heimonen totesi, että toiminnassa mukana olleet nuoret ovat itse pitäneet Luotsia hyvänä ”välimaaston” palveluna, johon on ollut helpompimennä kuin lastensuojeluun tai vaikka psykiatrille. Luotsin neutraali imago onkin sen erityispiirre ja siksi nuoret eivät koe sitä leimaavaksi.

Luotsi-toimintaa on Helsingissä useammilla eri alueilla. Luotsi on moniammatillisella ja -hallinnollisella yhteistyöllä toteutettavaa ehkäisevää työtä, joka ennakoi syrjäytymisriskiä ja ehkäisee syrjäytymistä. Suurin osa nuorista päättyy Luotsi-toiminnan piiriin koulun kautta. Hankkeessa olevan nuoren tilanteesta ja tarpeista tehdään aluksi arvio yhdessä nuoren ja huoltajien kanssa. Tua Heimonen totesi, että nuoren tulee itse sitoutua tavoitteisiin, ja eri nuorten kohdalla ne voivat olla hyvinkin erilaisia. Joillekin se voi olla itsehillinnän opettelua, toiselle mielekkään vapaa-ajan toiminnan etsimistä. Joskus se saattaa olla myös tukea perheelle ja rajojen laittamisen harjoittelua.

Hankkeesta on tehty myös arvio.

http://www.socca.fi/tutkimus/muu_tutkimus/luotsi_arviointi/

Suunnitelmista ja tavoitteista konkretiaan

Laaja-alaisessa turvallisuusyhteistyössä tarvitaan monenlaisia osajia, kertoi Jouni Perttula.

Laaja-alainen turvallisuusyhteistyö – työryhmässä Pirkanmaan turvallisuuskusterin koordinaattori, komisario **Jouni Perttula** kertoi, että turvallisuuskusterin keskeinen tavoite on turvallisuustoimijoiden yhteistyön parantaminen ja uusien yhteistyömahdollisuuksien tunnistaminen. Vaikka resurssit kaventuvat ja vaatimukset kasvavat, pyrkii Klusteri kuitenkin ongelmien korostamisen sijaan toimimaan niiden ratkaisukeskuksena osaamista yhdistämällä, korosti Perttula.

Tavoitteista ja suunnitelmista on siirrytty jo konkreettisiin toimiin, kuten Sisäisen turvallisuuden ohjelman toimeenpanoon osallistumiseen. Osa klusterin osaamisverkosta ja toimenpiteistä onkin sisällytetty Turvallisempi huominen -ohjelmaan. Klusteri on ollut aktiivisesti mukana myös aluehallintovirastojen alueellisen kokonaisturvallisuusstrategian valmistelussa.

Klusterilla on ohjausryhmä ja toiminnasta vastaava koordinaattori. Koordinaattorin tehtävä on välttämätön. Yksinomaan yhteistyökumppaneiden oman aktiivisuuden varassa toiminta tuskin olisi näin laajaa, pohdiskeli Perttula. Klusterissa toimii seitsemän osaamisverkostoa, jotka keskittyvät mm. yritysturvallisuuteen, tutkimukseen ja koulutukseen, ennakointiin, ikäihmisten asumisturvallisuuteen, turvallisuustiedon välittämiseen ja liiketoimintamahdollisuuksiin.

Turvallisuuskäsitteen laajuus voi aika-ajoin aiheuttaa hämmennystä ja pahimmillaan niin, että se tukahduttaa toiminnan, huolestui Perttula. Turvallisuuskäsitteä ei ole kuitenkaan haluttu lähtötilanteessa rajata ja verkosto on haluttu pitää avoimena kaikenlaisille turvallisuuteen liittyville ajatuksille. Esimerkiksi liiketoiminta ei kaikkien mukana olevien toimijoiden rooliin kuulu, mutta se ei estä yhteistä kehittämistoimintaa. Perttula korosti, että turvallisuuskäsitys fokusoituu vasta osaamisverkostoissa, jotka rakentuvat tietyn turvallisuusongelman ympärille. Klusterin toiminnan rahoitus on edelleen iso kysymys. Perttula totesi, että liian usein käynnistymisvaiheessa rahoitusta löytyy hyvillä hankkeilla, mutta toiminnan vakinaistaminenkin tulisi turvata.

Työryhmäkeskustelussa tulivat esille myös uudet toimijat, kuten asunto-osakeyhtiöt, kyläyhdistykset, asukasyhdistykset ja kolmas sektori. Perttula kertoi, että esimerkiksi kyläyhdistysten ja nuorisofoorumien edustajien kanssa keskustelu on jo avattu ja kolmannen sektorin osaltakin yhteistyö on käynnistymässä. Edelleen painotettiin sitä, kuinka tärkeätä on pitää yhteistyö konkreettisena, jotta myös verkostoitumisen hyödyt tulevat näkyviksi. Toiminta herättää edelleen kovasti kiinnostusta sekä alueellisella että valtakunnallisella tasolla: toimijoita ja hankeideoita tulee koko ajan lisää.

Haasteena toiminnan turvaaminen

Ilman arviontia toimintojen kehittäminen hidastuu eikä korjaavia liikkeitäkään tehdä ajoissa, totesivat arviontityöryhmän keskustelijat.

ARVIOINTI on välttämätöntä kehittämisen tueksi

Hankkeiden toiminnan ja tuloksellisuuden arviointi – työryhmässä vaihdettiin tietoa ja kokemuksia hankkeiden seurannasta ja arvioinnista.

Laadullisten vaikutusten arviointi on haasteellista

KRIS-Suomen keskusliitto ry:n puheenjohtaja **Timo Valkama** kertoi, että perinteisesti järjestöjen toiminnan raportointi on suoritekeskeistä ja tilastollista. Tämä ei kuitenkaan kerro paljoakaan toiminnan vaikuttavuudesta tai tuloksellisuudesta. Arviointitarpeet ovat kuitenkin tärkeitä järjestölle itselleen, yhteistyökumppaneille ja rahoittajille. Arvioinnin avulla voidaan kehittää järjestön tavoitteita, toimintaprosesseja, suoritteita ja tuloksia. Toiminnan tuloksellisuuden osoittaminen puolestaan on tärkeää avustusten saamiseksi.

Valkama totesi, että haasteena on laadullisten vaikutusten arviointi. Tärkein vaikuttavuus KRIS-Suomi ry:n työssä on se, mitä saadaan aikaan asiakkaiden kohdalla. Näitä ovat osallisuuden ja elämän-

hallinnan lisääntyminen, terveyden ja mielenterveyden eheytyminen, uusintarikollisuuden väheneminen sekä sosiaalisen verkoston, ystävien ja perhesuhteiden paraneminen. Sisäisen arvioinnin toteuttamiseksi on olemassa paljon itsearviointivälineitä. Myös vertaisarviointi on tärkeä väline ja KRIS-Suomi ry:ssä mietitään, miten järjestetään tiiviimmäksi jäsenjärjestöjen sisäinen palaute.

Rahoituspäätöksen pohjaksi tarvitaan tietoa

Seurannan erityisasiantuntija **Tuomas Koskela** Raha-automaattiyhdistyksestä (RAY) kertoi vaikuttavuuden arvioinnin olevan RAY:lle tärkeää: rahoituspäätösten tulee perustua tietoon siitä, mitä rahoituksen turvin saadaan aikaan, eikä olettamuksiin siitä, mitä sillä voitaisiin saada aikaan. Taustalla on pyrkimys saada rajallisilla resursseilla mahdollisimman paljon hyvää toiminnan kohteille. Arviointi on myös väline toiminnan kehittämiseen.

RAY teki vuosina 2009 ja 2010 kyselyn projektivastusta saaneille järjestöille. Näitä järjestöjä oli noin

550. Kyselyn perusteella arviointikäytännöt ovat hyvin vaihtelevia ja yhteinen kehittämishankkeiden arviointikulttuuri puuttuu sosiaali- ja terveysalan järjestöiltä. Noin kolmannes järjestöistä ei toteuttanut lainkaan omien kehittämishankkeiden arviointeja vuosien 2009 – 2010 välisenä aikana. Arvioinnin mahdollisuuksia hanketoiminnan kehittämisessä ei ole myöskään sisäistetty kuin osassa järjestöjä. Läheskään kaikissa järjestöissä ei ole riittävästi osaamista toteuttaa arviointia itse tai tilata hanketta koskeva ulkoinen arviointi. Järjestöt suhtautuvat arviointiin kuitenkin varsin positiivisesti.

Arviointi helpottaa korjaavien liikkeiden tekemisen

Isona ongelmana Koskela piti sitä, että usein rahoitusta saanut projekti jää irralleen taustaorganisaatiosta. Ei ole selvää kuvaa siitä, miten hanke tukee taustaorganisaation perustoimintaa. Ongelmallista on myös se, että projektisuunnitelmia ei uskalleta päivittää, vaikka väliarviointi osoittaisi hankkeen epäonnistuneen tavoitteissaan. Koskela huomauttaa, että on tarpeen reagoida heti eikä vasta hankkeen lopulla. Seuranta ja arviointi mahdollistaisivat tämän.

Oleellista on määritellä, mitä toiminnalla tavoitellaan. Hankkeiden arviointitapa tulee ajankohtaiseksi, kun on ensin selvitetty hankkeen lähtötilanne ja sovittu tavoitteista sekä toimenpiteistä niiden saavuttamiseksi. Koettujen asioiden osalta on haastavaa arvioida suoraan, johtuuko muutos juuri kyseisestä toiminnasta vai ovatko siihen vaikuttaneet muutkin tekijät.

Koskela painotti myös, että seurannan tavoitteenä ei ole valvoa rahoitusta saanutta hanketta vaan kehittää sen toimintaa. Näin voidaan auttaa löytämään ja levittämään hyviä käytäntöjä, paneutua syvällisemmin juurruttamisen haasteisiin sekä välttää uusimasta vähemmän onnistunutta tekemistä.

Arviointia voi kehittää niukoin resurssein

Rikoksentorjuntaneuvoston pääsihteeri **Jukka-Pekka Takala** kertoi valtiolla vuodesta 1998 alkaen olevasta määrärahasta rikoksentorjuntahankkeiden ja niiden arvioinnin tukemiseen. Viime vuosina määrärahan suuruus on ollut 140 000 - 170 000 euroa/vuosi. Avus-

tushakemukset käsittelee rikoksentorjuntaneuvosto, joka antaa oikeusministeriölle suosituksensa avustusten jaosta. Vuosina 1998-2012 tästä määrärahasta on tuettu 184 hanketta, joista arviointihankkeita on ollut 13.

Vuonna 2001 perustettu EU-maiden rikoksentorjuntaverkosto korostaa kokemusten vaihtoa hyvistä rikoksentorjuntakäytännöistä jäsenmaiden välillä. Verkostolla on hyvien käytäntöjen tietokanta. Siihen otettavat hankkeiden pitäisi muodollisesti olla sellaisia, jotka pätevällä tavalla arvioiden ovat vähentäneet rikoshaittoja. Samaa kriteeriä noudatetaan vuositaisessa Euroopan rikoksentorjuntakilpailussa ja ”parhaiden käytäntöjen konferenssissa”. Käytännössä monien Euroopan rikoksentorjuntaverkostossa esiteltyjen hankkeiden arvioinnissa on toivomisen varaa.

Arvioinnin suunnittelu on osa hankkeen suunnittelua

Takala kuvasi Lawrence Shermanin johtaman Marylandin yliopiston tutkijaryhmän kehittämää viisipor- taista asteikkoa vaikuttavuuden tieteellisille arviointimenetelmille. Heikoimmassa tasossa on nähtävissä korrelaatio intervention ja tulosten välillä yhtenä ajankohtana mitattuna. Korkeimmassa tasossa vertailukelpoiset yksiköt on arvottu koeryhmään ja verrokkiryhmään. Esimerkkinä viidennen tason kriteerit täyttävästä arvioinnista Takala mainitsi Turun yliopistossa kehitetyn KiVa-Koulu -hankkeen, joka voitti Euroopan rikoksentorjuntakilpailun vuonna 2009.

Satunnaistetut koe-kontrolliasetelmat ovat kuitenkin vain harvoin mahdollisia – taloudellisista tai muista painavista syistä. Sen sijaan varsin usein olisi mahdollista päästä arviointimenetelmän kolmannelle asteelle, jossa vertaillaan vähintään kahta vertailukelpoista yksikköä, joista toisessa hanke on toteutettu ja toisissa ei. Käytännössä olisi usein mahdollista pieninkin resurssein parantaa hankkeiden vaikutuksen arvioinnin tasoa, jos siihen kiinnitetään alusta alkaen huomiota. Ensinnäkin olisi pidettävä silmällä mahdollisuuksia mitata ja dokumentoida niitä seikkoja, johon hankkeella halutaan vaikuttaa. Toiseksi pitäisi muistaa, että hankkeen oletettuja tuloksia täytyy verrata johonkin. Muuten hankkeen vaikutuksesta ei voi perustellusti sanoa paljonkaan.

Erkki Kerola

LÄHIPOLIISIN monipuolinen yhteistyö

Lähipoliisitoimintaa käsittelevässä työryhmässä esiteltiin hankkeita, jotka olivat ehdolla Suomen edustajaksi Euroopan rikosentorjuntakilpailuun.

Sektorirajat ylittävä turvallisuusyhteistyö

Apulaispoliisipäällikkö **Erkki Kerola** Keski-Pohjanmaan ja Pietarsaaren poliisilaitokselta kertoi lähipoliisitoiminnan verkostoivasta yhteistyömallista. Mallin tavoitteena on tehdä sektorirajat ylittävää turvallisuustyötä ja rikosentorjuntaa ja tuoda moniammatillinen työtapana osaksi paikallista poliisitoimintaa. Mallilla puututaan yhteisölle haitallisiin toimintatapoihin, joita poliisi kohtaa asiakastyössä.

Kerola kertoi, että poliisilaitos on aktiivinen strategisessa suunnittelussa, ehkäisevässä ja korjaavassa työssä, palveluiden kehittämisessä ja uusien yhteistyömallien luomisessa. Yhteistyössä on mukana alueen kaupunkien ja kuntien, sosiaali- ja terveyspalve-

luiden, erikoissairaanhoidon, työhallinnon, alkoholi- ja huumusrikosten, työvalmennussäätiön, seurakuntien ja kolmannen sektorin toimijat sekä yrityksiä. Lähipoliisitoimintana toteutettavalla rikosentorjunnalla ja rakenteisiin ja toimintoihin vaikuttamalla ehkäistään syrjäytymistä ja sitä kautta omaisuusrikollisuutta, perheväkivaltaa ja erityisesti nuorisoriikollisuutta. Kerola kertoi, että esimerkiksi sosiaali- ja nuorisotoimen kanssa tehtävä NOPSA -toiminta (Kokkolan pääpoliisiasemalla toimiva moniammatillinen lastensuojelutiimi), nettipoliisi ja koulujen omapoliisijärjestelmä ovat vakiintuneet osaksi lähipoliisitoimintaa ja varsinkin nuorison arkirikollisuuteen vaikuttamista.

Rohkaiseva turvallisuusyhteistyö on mahdollisuus

Helsingin poliisilaitoksen komisario **Jani Stepanof** esitteli paikallisen ongelmanratkaisun työmallia, jota käytetään rajatulla alueella esiintyvien turvallisuuteen

vaikuttavien häiriöiden ja ongelmien tunnistamiseen ja ratkaisemiseen. Toiminnan työkaluina ovat perinteisen poliisityön lisäksi riskienhallintaosaamisen keinot sekä erityisesti rohkaiseva turvallisuusyhteistyö, jonka avulla sidosryhmiä ja muita alueen toimijoita tuetaan itse ratkaisemaan ongelmia omassa toimintaympäristössään. Tiivistä yhteistyötä poliisi tekee mm. sosiaali- ja kouluviranomaisten, kauppakeskuksen kauppiaiden ja vartioliikkeen kanssa. Toiminnalla haetaan turvallisuusongelmiin sellaisia pidempiaikaisia ratkaisuja kuin mitä tavallisella poliisin valvontatyöllä on tähän asti saavutettu.

Stepanof kertoi, että Helsingin Itäkeskuksen Tallinnan aukion ongelmien ratkaisumalli soveltuu monistettavaksi myös muualle ja niin väkivalta- kuin omaisuusrikostenkin ennaltaehkäisyyn ja torjuntaan. Tallinnan aukion nykyisen järjestyksenvalvonnan toteuttamistavan, jossa järjestyksenvalvojat toimivat poliisin apuna, on mahdollistanut monen eri toimijan muodostaman verkoston menestyksekkäs yhteistyö. Päätoimijoina ovat olleet Kauppakeskus Itäkeskus, poliisi ja Helsingin kaupungin monet virastot. Käytännön toiminnan kannalta merkittävässä osassa on myös yksityinen vartioimisliike. Perinteisesti järjestyksenvalvonnaksi mielletyn työn lisäksi järjestyksenvalvojat suorittavat alueella myös avustavia toimia, kuten neuvovat ihmisiä ja auttavat vanhuksia, tiivistä Stepanof.

Poliisi kouluttaa yhteistyössä myös puuttumisen keinoista

Rikoskomisario **Jarmo Laine** esitteli Lasta lyömätön Satakunta -hanketta, jonka tavoitteena on alentaa viranomaisten ja muiden toimijoiden kynnystä tehdä ilmoitus epäillyissä lapsiin kohdistuneissa pahoinpitely- ja seksuaalirikostapauksissa. Yksi keskeinen keino on antaa välineitä tapausten tunnistamiseen. Laine totesi, että poliisin käsityksen mukaan monet lasten parissa työskentelevät viranomaiset eivät aina osaa menetellä oikein tai puuttua tapauksiin, missä epäilevät lapsen joutuneen fyysisen väkivallan tai seksuaalisen hyväksikäytön kohteeksi.

Hankkeessa Satakunnan alueella toimivat viranomaiset tekevät yhteistyötä. Poliisin lähipoliisitoimintamalli näkyy yhteistyössä muiden viranomaisten kanssa toteutetussa toimintamallissa ja yhteisten

seminaarien ja koulutustapahtumien järjestämisessä. Laine totesi, että Satakunnassa viranomaisten kynnys ilmoituksen tekemiseen on laskenut. Keskeisenä tavoitteena on ollut myös se, että viranomaisten toiminta tiivistyy ja arjen toiminta helpottuu.

Ylikonstaapeli **Anna-Kaisa Heinämäki** esitteli Pirkanmaan poliisilaitoksen lähipoliisitoimintamallia, jonka tavoitteena on yhteistyössä viranomaisten, asukkaiden ja muiden yhteistyötahojen kanssa ehkäistä rikollisuuden syitä, puuttua havaittuihin ongelmiin ja vaihtaa turvallisuuteen liittyvää tietoa. Pääpaino on yhteistyö koulujen, nuorisotyön ja sosiaalitoimen kanssa. Mukana on myös muita lukuisia sidosryhmätahoja, joista keskeisimpiä ovat maakunnallinen sosiaalipäivystys, oppilaitokset, yksityinen turvallisuusala, yhdistykset ja järjestöt. Mallin tavoitteena on viime kädessä nuorten syrjäytymisen ehkäiseminen ja uusintarikollisuuden vähentäminen kuin myös perheväkivaltaan puuttuminen ja sen tunnistaminen.

ANKKURI ON SUOMEN EHDOKAS eurooppalaisessa rikksentorjuntakilpailussa

Rikksentorjuntaneuvosto ja oikeusministeriö tukevat paikallisen rikksentorjunnan kehittymistä ja hankkeita, jotka ottavat käyttöön lupaavia menetelmiä rikollisuuden ehkäisemiseksi. Tuettavien hankkeiden odotetaan myös seuraavaan, miten menetelmät toimivat.

Vuosittain neuvosto valitsee Suomen ehdokkaan Euroopan rikksentorjuntaverkoston (EUCPN) järjestämään kilpailuun. Tänä vuonna kilpailun teema oli Lähipoliisitoiminta rikksentorjunnan työkaluna murtovarkauksien, perheväkivallan ja nuorisoriikollisuuden ehkäisyssä. Suomen ehdokkaaksi kilpailuun lähtee Ankkuri-hanke, jonka tarkoituksena on puuttua varhaisessa vaiheessa lasten ja nuorten rikollisuuteen sekä perheissä tapahtuvaan lähisuhdeväkival-

taan. Toimintaa ja hankkeen tavoitteita esitteli Sirkku Nurmi seminaarissa jo keskiviikkona (s. 20).

Ehdokkaita arvioitaessa kilpailussa kiinnitetään erityisesti huomiota siihen, keskittyykö toiminta arkirikollisuuden tai rikollisuuden pelon torjuntaan ja onko se dokumentoitu tulokselliseksi ja innovatiiviseksi. Toiminnan tulee myös perustua yhteistyöhön ja oltava toistettavissa muissa jäsenmaissa. Rikksentorjuntaneuvoston puheenjohtaja Marita Ruohonen toteaa, että neuvoston mukaan Ankkuri-toiminnassa viranomais toiminnan kokonaisvaltaisuus sekä yhteistyö ja jatkuvuus sosiaalipalveluiden, terveystoimen, koulutuksen ja poliisin välillä edistävät nuorten syrjäytymisen ehkäisemistä. Ankkurissa osa poliisitoiminnasta palautetaan perinteiseen kyläpoliisitoimintaan,

Mika Heikkonen

jossa paikallispoliisi huolehtii rikoksen selvittämisen lisäksi myös siitä, että rikokseen liittyviin sosioekonomisiin ongelmiin tartutaan.

Euroopan rikksentorjuntakilpailun voittajan valitsee Euroopan rikksentorjuntaverkoston (EUC-PN) tuomaristo. Voittaja julkistetaan Kyproksella joulukuussa 2012. Pääpalkintona on 20 000 euroa.

Ankkuri - pitkään suunniteltu ja tarkasti tähdätty

Apulaispoliisipäällikkö **Mika Heikkonen** oli tyytyväinen Ankkuri-mallin valinnasta Suomen ehdokkaaksi Euroopan rikksentorjuntakilpailuun. Ankkuri on pitkän kehittelyn tulos, sillä se käynnistyi hankkeena Hämeenlinnan seudulla jo vuonna 2004 ja laajeni Riihimäen ja Forssan alueille 2009- 2012. Nyt myös sisäisen turvallisuuden ohjelmassa ehdotetaan, että malli otetaan käyttöön koko maassa 2014 mennessä osana sisäisen turvallisuuden ohjelman alueellista toimeenpanoa.

Heikkonen osoitti yleisölle esimerkein, että Ankkuri-mallia voidaan pitää kustannustehokkaana interventiona, kun puhutaan nuoren syrjäytymisen ja van-

kilauran ehkäisystä. Ankkuri ei tee töitä vain rikoksiin syyllistyneiden nuorten kanssa, vaan on laajentanut toimintaansa myös lähisuhdeväkivallan paljastamiseen, sen ennalta ehkäisyyn ja lopettamiseen. Välitön puuttuminen perheväkivaltaan onkin valtakunnallisesti uraa uurtava toimintamalli, joka on nyttemmin myös tuotteistettu.

Ankkuritoiminnasta on tehty myös tuotekuvaukset, jotka voivat toimia apuna toiminnan käynnistämiseksi uusilla seuduilla. Tuotekuvaukset ovat myös kansainvälisesti hyödynnettäviä. Heikkonen iloitsi myös siitä, että Ankkurimalli kehittyy ja laajenee edelleen ja aivan uusia ideoita ja käytänteitä syntyy.

Lopuksi Heikkonen kiitti kaikkia lukuisia ihmisiä, jotka ovat olleet mukana Ankkurimallin kehittämässä ja työssä. Hänen toiveensa oli, että kehitämme yhdessä entistä turvallisempaa suomalaista yhteiskuntaa, missä kaikilla olisi mahdollisuus hyvään elämään!

Lisätietoa Ankkuri-toiminnasta: www.poliisi.fi/ankkuri.

Tutkimustuloksista ja teoriasta KÄYTÄNNÖN ESIMERKKEIHIN

Seminaarialustusten pohjalta on helppo tiivistää molempia päiviä yhdistänyt viesti. Ongelmien ennakointi ja niihin yhteistyössä puuttuminen on halvempaa ja usein myös tehokkaampaa, oli kysymys sitten kaupunkiturvallisuuden lisäämisestä tai syrjäytymisen ehkäisystä.

Esiintyjien alustuksia yhdisti myös se, että turvallinen arki on valintojen tulos ja mahdollistuu vain yhteisen toiminnan avulla. Erityisesti nuorten ja lasten syrjäytymisestä puhuttaessa esittäjät painottivat, että jokaisella lapsella ja nuorella omat tarpeet ja vahvuudet, jotka on tunnistettava.

Palautekyselyssä vastaajat pitivät molempien päivien pääalustuksia seminaarin parhaimpana antina. Osallistujat pitivät siitä, että seminaarissa edettiin tutkimustuloksista ja teoriasta käytännön esimerkkeihin ja hankkeisiin.

Lisää hyviä käytäntöjä

Seuraavan rikosentorjuntaseminaarin teema ja kaupunki on vielä päättämättä. Palautelomakkeeseen osallistujat olivat kuitenkin ehdottaneet toiveita seuraavan seminaarin aihepiireiksi. Esityksiä tuli laidasta laitaan, mutta aina ajankohtaisena säilyy toive uusien hyvien käytäntöjen esittelystä. Tässä seminaarissa jo esille nostettujen teemojen käsittelyä toivottiin jatkettavan seuraavassakin seminaarissa, ja avauksia mm. kiinteistöyhtiöiden rooliin ja mahdollisuuksiin rikosentorjunnassa sekä rakennettuun ympäristöön kohdistuvan ilkvallan ehkäisyyn. Seminaarin ensimmäisen päivän pääesityksen ja työryhmän jälkeen jäi auki monia mielenkiintoisia kysymyksiä myös suomalaisen yhteisöllisyydestä ja mahdollisuuksista naapurapuun. Seuraavan seminaarin teemoissa toivottiin kuultavan esityksiä myös hyvinvointiperheiden pahoinvoinnista ja lähisuhdeväkivaltaan puuttumisesta.

Alustuksia yleisö piti siis ajankohtaisina. Osallistujat kiittivät myös seminaarituloja, ilmapiiriä ja työryhmiä, koska niissä oli vilkasta keskustelua ja uusia ideoita. Seuraavaa kertaa varten yleisö toivoi, että ohjelmaan jätettäisiin enemmän aikaa keskustelulle myös pääesitysten välille ja ohjelmassa olisi riittävästi taukoja.

Seminaarin kaikki alustukset löytyvät rikosentorjuntaneuvoston sivuilta:

<http://www.rikosentorjunta.fi/Etusivu/Neuvosto/Ajankohtaista/Uutiset/1347273206066>

*Raportin on toimittanut Saija Sambou.
Valokuvat Riikka Kostiainen
Taitto ja ulkoasu Kati Kinnunen*